

Complexnummer: 525372

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Ter Horst (De Horsten)

Aantal complexonderdelen	Monumentnummers van complexonderdelen
14	525373, 525374, 525448, 525449, 525455, 525456, 525457, 525458, 525459, 525460, 525461, 525462, 525463, 525464

Woonplaats

Voorschoten

Gemeente

Voorschoten

Provincie

Zuid-Holland

Locatie van het hoofdobject

Horstlaan 12, 2252 AL te Voorschoten

Complexomschrijving

LANDGOED DE HORSTEN

Inleiding

Het historische landgoed DE HORSTEN bestaat uit een samenstel van drie complexen historische buitenplaatsen te weten EIKENHORST, TER HORST en RAAPHORST. De Horsten is op haar beurt onderdeel van een samenstel van buitenplaatsen zoals De Paauw, Backershagen en Groot Haesebroek, die in de 19de eeuw onder leiding van mw. A.P. Twent en met name Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden zijn ontstaan. Ze liggen alle in de landgoederenzone aan weerszijden van de Rijksstraatweg en lopen door tot aan de Veurseweg. Ze bevinden zich zowel binnen de gemeentegrens van Wassenaar als van Voorschoten. Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden (1797-1881), de tweede zoon van koning Willem I, verwierf in 1838 de landgoederen Raaphorst en Ter Horst en in 1846 Eikenhorst. Het zijn alle drie buitenplaatsen met een lange geschiedenis, die in het geval van Ter Horst en Raaphorst teruggaat tot de Middeleeuwen. In opdracht van de prins werkte de Duitse architect C.E.A. Petzold (1815-1891) vanaf 1854 aan de eenwording van de verschillende landgoederen door het gebruik van zichtassen en de aanleg van een zgn. "Umfahrungsweg" langs de verschillende bezienswaardigheden en huizen van de afzonderlijke buitenplaatsen. Hij maakte daarbij deels gebruik van de nog aanwezige formele elementen als vaarsloten en lanenstructuren. De bestaande vroeg-landschappelijke stijl van Zocher sr. en jr. werd door Petzold aangepast in een rijpere stijl. Hierdoor ontstond één van de grootste 19de-eeuwse landschapsparken in ons land, die tevens een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hoogtepunt vormt in het oeuvre van Petzold, waarbij hij bovendien intensief samenwerkte met de eveneens uit Duitsland afkomstige H.H.A. Wentzel. In dat opzicht is tevens sprake van een vrij omvangrijk en uniek samenwerkingsproject. Op kleinere schaal is op vergelijkbare wijze de, eveneens in Wassenaar gelegen, buitenplaats Beukenhorst tot stand gekomen.

Omschrijving

Het uitgestrekte circa 450 hectare grote landgoed ligt binnen de gemeentegrenzen van Wassenaar en Voorschoten, tussen twee evenwijdig aan de Noordzee lopende strandwallen met daartussen een veenweidegebied met afwateringssloten. Het gebied wordt globaal begrensd in het noordoosten door de Papeweg, het noordwesten door de Rijkstraatweg, het zuidwesten door de weilanden en bossen nabij de Horst- en Voordelaan (de voormalige Laan van Duivenvoorde of Duivenvoordse Weg) en door de Horstlaan, het zuidoosten door de Veurseweg en deels ook door de spoorlijn. Het op Wassenaars grondgebied gelegen Raaphorst beslaat het noordelijke deel van het landgoed. Ten zuidwesten ervan ligt Eikenhorst. Hierbij wordt de Horstlaan als scheiding gehanteerd. Het zuidoostelijk deel van het landgoed ligt binnen de gemeentegrens van Voorschoten en omvat de buitenplaats Ter Horst. Het westelijke deel is een door binnenduinen enigszins geaccidenteerde terrein, overwegend bestaande uit duinbossen (eik, beuk), afgewisseld met enkele open gebieden, waar de landschappelijke aanleg het meest duidelijk herkenbaar is. Meer naar het oosten liggen de uitgestrekte weilanden. Enkele, vooral noordoostelijk gelegen, met elkaar verbonden broek(hakhout)bossen, vormen een verbinding met de bossen van Ter Horst. Het gedeelte ten zuidoosten van de spoorlijn heeft weer een overwegend agrarisch karakter met weilanden. De oorspronkelijke Middeleeuwse rechte verkavelingsstructuur is grotendeels gehandhaafd. De belangrijkste doorsnijding is de in ca. 1840 aangelegde spoorlijn Leiden-Den Haag. Belangrijke historische verbindingssassen tussen beide strandwallen zijn de Horstlaan, de Horst- en Voordelaan en de Papeweg.

Evenals de gehele binnenduinrand concentreert de bebouwing op de westelijke strandwal zich overwegend aan de zuidostrand van de strandwal, op de overgang van zand naar het lager gelegen veen. Ter Horst ligt op een natuurlijke verhoging ofwel zandopduiking van een smalle strandwal.

Waardering

Het historische landgoed De Horsten is van algemeen belang vanwege de cultuur-, architectuur- en tuinhistorische waarde als belangrijk voorbeeld van een compositorisch samenstel van drie in oorsprong oudere buitenplaatsen met een historische bebouwing en beplanting die in de negentiende eeuw door Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden samengevoegd zijn tot één groot landgoed naar ontwerp van C.E.A. Petzold in de vorm van een omvangrijk park in Landschapstijl. Hiervan is de parkaanleg in hoofdlijnen goed bewaard gebleven met, de voor het oeuvre van de tuinarchitect C.E.A. Petzold kenmerkende, rondwandelingen en beplanting. Tevens zijn de oudere 17de- en 18de-eeuwse elementen met waterstructuren en padenpatronen op elk van de afzonderlijke buitenplaatsen voor een deel nog herkenbaar bewaard gebleven.

Het historische landgoed De Horsten is van algemeen belang vanwege de ensemble- en landschappelijke waarde als onderdeel van het omvangrijke bezit aan buitenplaatsen van Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden, die door C.E.A. Petzold tot één totaalconcept in Landschapstijl zijn samengevoegd, waarbij met name de zgn. "Umfahrungsweg" een bindend element is. Tevens is het van belang als onderdeel van de omvangrijke landgoederenzone die zich uitstrekt aan weerszijden van de Rijkstraatweg tot aan de Veurseweg.

Het historische landgoed De Horsten is van algemeen belang vanwege de bijzondere plaats die het inneemt binnen het oeuvre van een aantal vooraanstaande 19de-eeuwse architecten, met name die van C.E.A. Petzold en H.H.A. Wentzel en van J.D. Zocher sr. en jr.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De verschillende gebouwde en landschappelijke elementen van het historische landgoed De Horsten zijn van algemeen belang vanwege de architectuur- en tuinhistorische waarde als gave en representatieve voorbeelden uit de betreffende periode van bouw of aanleg en vanwege hun onderlinge ruimtelijke en functionele relatie.

Gezien bovengenoemde cultuur-, architectuur en tuinhistorische waarden is sprake van grote zeldzaamheidswaarde.

COMPLEX TER HORST

Inleiding

De HISTORISCHE BUITENPLAATS 'TER HORST' met JACHTHUIS (H1), PARK- en TUINAANLEG (H2), KOETSHUIS met ORANGERIE (H3), een blok van drie DIENSTWONINGEN (H4), een TOEGANGSHEK met HEKPIJLERS (H6), drie GRENSPALEN (H7, H8, H9), een TUINMUUR met HEKPIJLERS en twee TOEGANGSHEKKEN (H10), (WATER)POMP (H11), BRUG tegenover het jachthuis (H12), BRUG over de Horstlaan (H13), twee TUINORNAMENTEN (H14) en een ZOMERHUIS (H15) maken deel uit van het historische landgoed DE HORSTEN. De Horsten, waarvan eveneens de historische buitenplaatsen Raaphorst en Eikenhorst deel uitmaken, is op haar beurt onderdeel van een samenstel van buitenplaatsen, die in de 19de eeuw onder leiding van mr. P.A. Twent en prins Frederik zijn ontstaan. Ter Horst sluit aan op het grote - van rijkswege beschermde - historische landgoed van kasteel Duivenvoorde (complexnummer 46974), dat tezamen met de Horsten binnen een omvangrijk buitenplaatsengebied ligt.

Het in oorsprong Middeleeuwse adellijke kasteel Ter Horst dankt zijn huidige verschijningsvorm grotendeels aan veranderingen die in de late achttiende en negentiende eeuw zijn doorgevoerd in parkaanleg en bebouwing. De oudste vermelding van het kasteel Ter Horst, dat zou zijn gebouwd door Philips van Wassenaer, stamt uit 1203. De benaming "horst" verwijst naar de zandige verhoging in het landschap, waarop het kasteel is gebouwd. Het toenmalige kasteel werd in 1393 en 1420 verwoest. Tot 1523 bleven de Van Wassenaers eigenaar van Ter Horst. Na het overlijden van Jan II in dat jaar werd het goed geërfd door diens dochter Maria, die huwde met Jacques de Ligne. In 1615 verkocht Lamoraal de Ligne het huis Ter Horst aan Pieter van Ruytenborgh. Na zijn overlijden in 1627 werd diens dochter Christina eigenaresse. Zij (her)trouwde met Reinier Pauw, de broer van de raadspensionaris en liet in 1631 een nieuw huis bouwen. Op 10 mei 1700 liet Johan Pauw, Heer van Reynenburg, Ter Horst openbaar verkopen, waarna het in handen kwam van mr. Frederik Sluysken. In zijn opdracht werden het nog bestaande koetsgebouw en de waterpomp gemaakt. Zijn kleinzoon Frederik Sluysken, Heer van ter Horst, verkocht het huis omstreeks 1753 aan Jacob Jan de Blocq van Kuffeler, gedeputeerde ter Generaliteitsrekenkamer van de provincie Friesland. In 1766 werd mr. Iman Cau, oud-burgemeester van Zierikzee eigenaar van 'de Hofstede Ter Horst', waarna diens zoon mr. Jan Jacob Cau de riddermatige hofstede in 1806 erfde.

Diverse 17de- en 18de-eeuwse tekeningen en kaarten (o.a. Koninklijk Huisarchief) geven een indruk van het toenmalige huis en de omvangrijke formele parkaanleg. De 17de- en deels ook 18de-eeuwse hoofdstructuur van deze aanleg is in hoofdlijnen nog steeds herkenbaar, waaronder de omgrachting van de percelen, de diverse rechthoekige en ronde waterpartijen, de assenstelsels met lanen, zoals die in het sterrenbos voorkomen. Ook de belangrijke noord-oost/zuid-west lopende as, die voor het jachthuis langs loopt en uitkomt bij een ronde waterpartij is bewaard.

In 1838 kocht Z.K.H. Prins Frederik der Nederlanden (1797-1881), de tweede zoon van koning Willem I, Ter Horst middels een veiling van de nazaten van Cau. Het werd omschreven als 'de Hofstede Ter Horst, met Heerenhuizing, Oranjerie, Stallingen, Tuinmanshuis, enz. benevens vier boerenwoningen, waarvan drie vòòr de plaats en één achter de plaats gelegen'. In dezelfde periode verwierf de prins tevens Raaphorst en De Paauw.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Met gebruikmaking van restanten van het 17de-eeuwse buiten liet Prins Frederik voor zijn dochter, Marie prinses van Wied, een kleiner jachthuis bouwen in Neogotische stijl met invloeden van de Willem II-gotiek. De ontwerptekeningen van de Haagse architect J.W.F. Mouton dateren uit 1863 (tekeningen Koninklijk Huisarchief), maar er zou evenals aan het interieur tot in 1876 aan zijn gewerkt. Uit dezelfde periode stamde een niet meer bestaande folly op de oosthoek van de buitenplaats, die was opgetrokken als kasteeltorentje in Neogotische trant. Vanaf 1854 heeft de Duitse landschapsarchitect C.E.A. Petzold, als onderdeel van het totale bezit van prins Frederik, Ter Horst middels de 'Umfahrungsweg' geïntegreerd, zonder dat afbreuk werd gedaan aan het eigen karakter van de buitenplaats. Met behoud van de oorspronkelijke aanleg en de structuur met hoofdassen vond een aanpassing in landschapstijl plaats, die zich in hoofdzaak concentreert direct rondom het jachthuis.

Ter begrenzing van zijn (jacht)gebied heeft prins Frederik op de diverse hoeken van zijn bezit zogenaamde jachtpalen laten plaatsen, waarvan een gedeelte nog op zijn oorspronkelijke plaats staat, zoals de jachtpalen langs de Veurseweg, die de zuidoostelijke grens markeerden van zijn grond/jachtgebied. Na het overlijden van prins Frederik in 1881 werd Ter Horst eigendom van zijn dochter, Marie prinses van Wied. Uit haar nalatenschap heeft koningin Wilhelmina Ter Horst in 1903 gekocht, waarna het als onderdeel van De Horsten in het bezit is gebleven van het Koninklijk Huis (prinses Juliana). Sindsdien hebben enige aanpassingen plaatsgevonden, die het karakter van de buitenplaats niet hebben aangetast. Zo is een dienstwoning aan het begin van de Horstlaan, tezamen met enkele dienstwoningen langs de Rijksstraatweg, omstreeks 1927 vernieuwd. In de jaren '60 en '70 is het toegangshek langs de Veurseweg verplaatst naar de huidige entree van de buitenplaats. Hier verrees tevens een nieuwe dienstwoning.

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex, alsmede de aanduiding van de verschillende onderdelen, aangegeven.

Omschrijving

De historische buitenplaats Ter Horst wordt ten zuidoosten voor een deel begrensd door de spoorlijn Den Haag-Leiden, die de buitenplaats deels ook doorsnijdt; aan de zuidwestzijde door de Horstlaan, grenzend aan de van rijkswege beschermde historische buitenplaats Duivenvoorde, en deels ook het beloop van de Horstlaan kruisende sloot volgend tot waar deze aansluit op de Horst en Voordelaan (Duivenvoordseweg). De noordwestelijke begrenzing wordt gevormd door de Schenkwatering als gemeentegrens, tot voorbij Stalpershout, dat tezamen met enige weilanden de noordoostelijke begrenzing vormt van Ter Horst.

Vanaf de Veurseweg loopt een licht gerende oprijlaan (Horstlaan) naar het jachthuis (H1), dat op een omgracht terrein is gelegen. De oprijlaan (oorspronkelijk: Voorlaan) gaat in zuidwestelijke richting om het jachthuis heen, richting de Rijksstraatweg (oorspronkelijk: Achterlaan), waar deze uitkomt bij een dienstwoning op de aangrenzende buitenplaats Eikenhorst. Aan het begin van de oprijlaan, staat op de hoek met de Veurseweg een dienstwoning. Er tegenover staat in de berm een jachtpaal (H7). Een tweede exemplaar staat op de hoek van het Laantje van Wissen en de Veurseweg (deze valt buiten de complexomschrijving). Ten zuidoosten van de spoorlijn wordt de oprijlaan geflankeerd door twee haaks op elkaar aansluitende sloten, die een voorplein markeren. Het omgrachte jachthuis (H1) ligt ten zuidoosten van een bassecour, waar aan de zuidwestzijde een koetshuis met orangerie (H3) staat en aan de noordoostzijde het blok dienstwoningen (H4). Het jachthuis ligt aan het voorplein met de voorgevel naar het zuidoosten gericht, richting de Veurseweg en is toegankelijk via een vaste brug (H12) met aan weerszijden een tuinornament (H14). N.B. De ruimte ervoor was oorspronkelijk open, maar is anno 1997 door beplanting met coniferen, afgeschermd van de spoorlijn (aangelegd ca. 1843). Ten noordoosten van het jachthuis ligt een kleine formele tuin met waterpomp (H11), welke is ingepast in een bescheiden landschappelijke aanleg rond het huis. De omgrachting, met ten zuidwesten van het jachthuis een tweede brug (H13), is het middendeel van een groter rechthoekig, vrijwel geheel door sloten en brede singels begrensd tuingedeelte. De in oorsprong formele tuin ten zuidwesten van het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

huis wordt deels begrensd door sloten en deels door een tuinmuur, waarvan één toegangshek (H10) in een voor het huis langs lopende hoofdas ligt. Erachter bevindt zich een moestuin met boomgaard en waterpartij. Dit tuingedeelte wordt doorsneden door een pad, dat tegenwoordig als entree van Ter Horst fungeert. De entree ervan wordt gemarkeerd door twee hekpijlers (H6), die oorspronkelijk de entree bij de Veurseweg aangaven. De twee jachtpalen (H8, H9) langs het pad staan vermoedelijk ook niet op hun oorspronkelijke plaats. Ten westen van het jachthuis, langs de Horstlaan, aan de rand van het oude sterrenbos staat ten westen van een verbouwde boerderij een vermoedelijk 18de-, dan wel 19de-eeuws zomerhuis (H15).

N.B. Het toegangshek stond oorspronkelijk aan het begin van de Horstlaan, nabij de dienstwoning Horstlaan 2 aan de Veurseweg, maar is in de jaren '70 van de 20ste eeuw verplaatst naar de huidige lokatie, nabij Horstlaan 3.

Waardering

De historische buitenplaats Ter Horst is van algemeen belang wegens de cultuurhistorische waarde als belangrijk voorbeeld van een in oorsprong Middeleeuws kasteel met bijgebouwen en een park- en tuinaanleg, welke in de negentiende eeuw is geïntegreerd in het omvangrijke landgoed van Z.K.H. Prins Frederik.

De historische buitenplaats Ter Horst is van algemeen belang wegens zijn tuinhistorische waarde als belangrijk onderdeel van een omvangrijk park in Landschapstijl naar het ontwerp van C.E.A. Petzold, dat deel uitmaakt van de buitenplaats De Horsten. Hiervan is de parkaanleg in Landschapstijl in hoofdlijnen goed bewaard gebleven met de voor het oeuvre van de tuinarchitect C.E.A. Petzold kenmerkende waterpartij, rondwandelingen en beplanting. Tevens is de 17de- en 18de-eeuwse Formele en Vroeg-Landschappelijke aanleg met lanenstructuren en waterpartijen voor een deel ook nog herkenbaar. Als zodanig is er sprake van zeldzaamheidswaarde.

Ter Horst is een onderdeel van de omvangrijke buitenplaats De Horsten, dat op zijn beurt één geheel vormt met onder meer De Paauw, Backershagen en Groot Haesebroek. Als zodanig neemt het een belangrijke plaats in binnen het oeuvre van C.E.A. Petzold, die hier één totaalconcept in Landschapstijl heeft weten te creëren met onder meer een 'Umfahrungsweg'. In dit opzicht is tevens sprake van zeldzaamheidswaarde.

De historische buitenplaats Ter Horst met zijn gebouwde elementen is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als gaaf en representatief voorbeeld van een buitenplaats waarvan de 17de-eeuwse hoofdopzet, waarbij de gebouwen zijn gegroepeerd rondom een bassecour nog duidelijk herkenbaar is.

Het jachthuis is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde, omdat het een zeer gaaf en relatief zeldzaam voorbeeld is van een Neogotisch jachthuis met invloeden van de Willem II-gotiek uit het derde kwart van de 19de eeuw. Het interieur, dat deels samengesteld is uit oudere interieuronderdelen en elementen in Neostijlen, geeft een zeer gave en complete indruk van een in die periode tot stand gekomen interieur. Het ontwerp neemt een bijzondere plaats in in het oeuvre van de architect J.W.F. Mouton.

De bouwkundige en landschappelijke complexonderdelen zijn gaaf in hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering, voor zover van toepassing, zowel het in- als uitwendige.

Ter Horst is van algemeen belang vanwege de hoge ensemblewaarde, die wordt bepaald door de bijzondere stilistische, functionele en ruimtelijke samenhang van de verschillende complexonderdelen, in het bijzonder de situering van de diverse complexonderdelen binnen een omgrachting aan een bassecour en de situering van het jachthuis temidden van een landschappelijke parkaanleg, die is ingepast binnen een meer formele structuur.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Ter Horst is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde, omdat het huidige aanzien, mede bepaald is door toedoen van prins Frederik, tweede zoon van koning Willem I, die met zijn omvangrijke grondbezit een belangrijk stempel heeft gedrukt op het huidige karakter van lommerrijke buitenplaatsen van Wassenaar en Voorschoten.

Monumentnummer*: 525373

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82919/175

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Voorschoten	B			1927

Omschrijving**

Inleiding

JACHTHUIS behorend bij de buitenplaats Ter Horst is tussen 1863 en 1876 gebouwd in neogotische stijl met invloeden van de Willem II-gotiek naar ontwerp van J.W.F Mouton (in- en exterieur) in opdracht van Z.K.H. Prins Frederik der Nederlanden op een middeleeuwse bouwplaats van het gelijknamige voormalige kasteel. De geschiedenis van het kasteel gaat terug tot omstreeks 1200 en zou onder meer verwoest zijn in 1393 en 1420. Christina van Ruytenborgh en Reinier Pauw liet in 1631 een landhuis in Renaissancestijl bouwen, dat zeven venstereenheden breed was en aan de achterzijde een toren had. Aan het rijke Neorenaissance interieur met onder meer Delftsblauwe tegels, prinsen van Oranje voorstellende, en eikenbalken zolder- en wandbetimmeringen, zijn ook 17de-eeuwse elementen toegevoegd, zoals het goudleerbehang en de gewezen wandbespanningen. Empire lantaarns zijn afkomstig van het Paleis op de Dam te Amsterdam.

Omschrijving

Het op T-vormige grondslag opgetrokken gebouw met Middeleeuwse kelder staat op een geprofileerde hardstenen plint en heeft één bouwlaag en een mezzanino. Het voorhuis en het haaks daarop staande achterhuis worden overkapt door met gesmoorde kruispannen gedekte zadeldaken (met steekappen), waarvan die van het voorhuis eindigen in trapgevels en het achterhuis in een tuitgevel. Tegen de zuidwest- en een deel van de noordwestgevel van het achterhuis is een gelijkvormige aanbouw onder een platdak. De zes traveeën brede voorgevel van het voorhuis heeft iets uit het midden een trapgevel en is gedecoreerd met kunststenen traceringen in neogotische stijl, waaronder lisenen, borstwering met maaswerk in visblaasmotief, kordonlijst en deur- en vensteromlijstingen. De trapgevel is bekroond door een vergulde windvaan met leeuw. De excentrisch geplaatste toegangsdeur bestaat uit een omlijste houten rondboogdeur met ijzerbeslag aan een bordes met eenvoudige balustrade. Aan weerszijden van de deur- en vensteromlijsting, met frontaal en pinakels, een wapenschild. In de overige traveeën en in de trapgevel houten openslaande kruisvensters met hardstenen vensterbanken en in de mezzanino houten vensters met accoladebogen. De hoeken van het voorhuis zijn bekroond met kunststenen pinakels (alleen de schacht). De overige gevels kennen een sobere uitvoering alleen versierd met kordonlijsten en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

sierankers. De gevels zijn regelmatig ingedeeld met houten geprofileerde kruisvensters met hardstenen vensterbanken en luiken. Boven de vensters zijn ronde bogen met kunststenen aanzet- en sluitstenen. De linkerzijgevel (zuidwest) heeft uiterst rechts een blind venster en in het achterste deel een toegangsdeur met bovenlicht aan een ijzeren, rijk bewerkt trapje met balustrade. Deze gevel is tevens voorzien van mezzaninovensters met accoladebogen. In de noordoostgevel een wapenstein en in de achtergevel van het voorhuis twee laag geplaatste glas-in-lood vensters met voorzetramen. INTERIEUR: Inwendig vertoont het huis een rijke aankleding in Willem II-gotiek, eveneens naar ontwerp van J.F.W. Mouton, praktisch gaaf bewaard en van een grote ornamentele en zeldzaamheidswaarde. Het huis kent een onregelmatige indeling van rechthoekige ruimten in twee niveaus te weten onder meer een vestibule, hal, bibliotheek, zitkamer, eetkamer en slaapkamer. Deze ruimten zijn voorzien van een eiken paneellambrisering, deuren met beslag, balken (eetkamer, met geschilderde guirlandes, festoenen en mascerones)- en cassetteplafonds (zitkamer, met rijk bewerkte monogrammen). In de zitkamer een Oud-Hollandse schouw met Delftsblauw tegeltableau omgeven door tegels met tijgerbontmotief. In de eetkamer goudleerbehang (thans opgeslagen) en monumentale Oud-Hollandse schouw met Delftsblauwe tegels en tegels met tijgerbontmotief. Vestibule is rondom aangekleed met vroeg 18de-eeuwse wandtapijten (z.g. verdures) en plavuizen met ornamenteel vierpas-motief. Wanden van de ruime hal zijn omgaand aangekleed met Delftsblauwe tegeltableaus met onder andere portretten van 14 telgen uit het geslacht van Oranje en met bijbelse voorstellingen en met een glas-in-lood deur met de wapenschilden van de zeven provinciën. In de slaapkamer een hemelbed, wandtapijten, schouw en ingebouwde kaptafel in Oudhollandse stijl (laatstgenoemde met inlegwerk). In bibliotheek idem schouw met twee Delftsblauwe tegeltableaus, glas-in-lood ramen met wapenschilden en ingebouwde bibliotheekkasten.

Waardering

Het JACHTHUIS is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een koetshuis uit het derde kwart van de 19de eeuw in neogotische stijl met invloeden van de Willem II-gotiek, ontworpen door J.W.F. Mouton. Het jachthuis, dat zeer gaaf is wat betreft de hoofdvorm, het materiaalgebruik (kunststeen) en de ornamentiek, is van belang voor het oeuvre van de architect J.W.F. Mouton;

Het interieur is van algemeen belang vanwege de zeer rijk gedecoreerde en gaaf bewaarde aankleding in Willem II-gotiek, welke tevens een hoge zeldzaamheidswaarde vertegenwoordigt.

Er is sprake van ensemblewaarde door de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525374

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82919/136

Woonplaats* Voorschoten
Gemeente* Voorschoten
Provincie* Zuid-Holland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Voorschoten	B			10779
Voorschoten	B			10780
Voorschoten	B			11535
Voorschoten	B			11536
Voorschoten	B			11537
Voorschoten	B			11538
Voorschoten	B			11581
Voorschoten	B			11583
Voorschoten	B			11584
Voorschoten	B			11592
Voorschoten	B			11593
Voorschoten	B			1165
Voorschoten	B			11738
Voorschoten	B			11737
Voorschoten	B			1493
Voorschoten	B			10750
Voorschoten	B			10624
Voorschoten	B			1106
Voorschoten	B			1176
Voorschoten	B			1371
Voorschoten	B			8278
Voorschoten	B			1381
Voorschoten	B			1205
Voorschoten	B			1163

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			10707
Voorschoten	B			1208
Voorschoten	B			10752
Voorschoten	B			1115
Voorschoten	B			1147
Voorschoten	B			1207
Voorschoten	B			1179
Voorschoten	B			1114
Voorschoten	B			9807
Voorschoten	B			1372
Voorschoten	B			1129
Voorschoten	B			7467
Voorschoten	B			9467
Voorschoten	B			1148
Voorschoten	B			9465
Voorschoten	B			1170
Voorschoten	B			7468
Voorschoten	B			7487
Voorschoten	B			1110
Voorschoten	B			10749
Voorschoten	B			1180
Voorschoten	B			1172
Voorschoten	B			9468
Voorschoten	B			1199
Voorschoten	B			10621
Voorschoten	B			7490
Voorschoten	B			9469
Voorschoten	B			1195
Voorschoten	B			1154
Voorschoten	B			1158
Voorschoten	B			1167
Voorschoten	B			1174
Voorschoten	B			1278
Voorschoten	B			1108

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			1182
Voorschoten	B			9470
Voorschoten	B			1194
Voorschoten	B			10751
Voorschoten	B			9466
Voorschoten	B			1200
Voorschoten	B			1175
Voorschoten	B			1152
Voorschoten	B			7471
Voorschoten	B			1169
Voorschoten	B			7472
Voorschoten	B			10625
Voorschoten	B			7469
Voorschoten	B			1190
Voorschoten	B			1155
Voorschoten	B			1157
Voorschoten	B			1156
Voorschoten	B			10708
Voorschoten	B			1206
Voorschoten	B			1184
Voorschoten	B			7462
Voorschoten	B			7081
Voorschoten	B			7459
Voorschoten	B			1210
Voorschoten	B			1177
Voorschoten	B			7482
Voorschoten	B			1171
Voorschoten	B			1374
Voorschoten	B			1107
Voorschoten	B			7489
Voorschoten	B			1193
Voorschoten	B			1192
Voorschoten	B			1164
Voorschoten	B			1159

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			4633
Voorschoten	B			1204
Voorschoten	B			1173
Voorschoten	B			1111
Voorschoten	B			1188
Voorschoten	B			1191
Voorschoten	B			7464
Voorschoten	B			7476
Voorschoten	B			7477
Voorschoten	B			9835
Voorschoten	B			3478
Voorschoten	B			5041
Voorschoten	B			9810
Voorschoten	B			1181
Voorschoten	B			7465
Voorschoten	B			1186
Voorschoten	B			9464
Voorschoten	B			1166
Voorschoten	B			1153
Voorschoten	B			7460
Voorschoten	B			1144
Voorschoten	B			1124
Voorschoten	B			1125
Voorschoten	B			7463
Voorschoten	B			1187
Voorschoten	B			11084
Voorschoten	B			1109
Voorschoten	B			9463
Voorschoten	B			2806
Voorschoten	B			1185
Voorschoten	B			1178
Voorschoten	B			7466
Voorschoten	B			1189
Voorschoten	B			10706

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Voorschoten	B			1105
Voorschoten	B			1183
Voorschoten	B			10622
Voorschoten	B			1168

Omschrijving**

Inleiding

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG in Formele en Landschappelijke stijl, behorend bij de buitenplaats Ter Horst, maakt tezamen met Raephorst en Eikenhorst deel uit van de Horsten, een omvangrijk landgoed, dat rond het midden van de 19de eeuw zijn huidige omvang heeft gekregen. Nadat Prins Frederik in 1838 Ter Horst, Raaphorst en De Paauw had verworven, volgde daarna de buitenplaatsen Eikenhorst (1845), Backershagen (1846) en tenslotte Groot Haesebroek (1854). In opdracht van prins Frederik werkte de Duitse tuinarchitect C.E.A. Petzold (1815-1891) tussen 1854 en 1858 aan de eenwording van de verschillende landgoederen, waarbij kenmerkend voor de grootschalige aanleg in Landschapsstijl de 'Umfahrungsweg' is langs de diverse bezienswaardigheden en huizen in de verschillende parken. Het park is door middel van het bos van Stalpershout visueel verbonden met Raaphorst. Het wandelpad van de 'Umfahrungsweg' loopt via Stalpershout, langs het noordwestelijke sterrenbos, midden door het noordoostelijke sterrenbos, om vervolgens rondom het jachthuis via de Horstlaan richting Eikenhorst te gaan. Bij de reorganisatie van het park heeft Petzold gebruik gemaakt van diverse nog aanwezige formele tuinelementen, zoals de waterpartij achter het jachthuis en de hoofdas van het noordoostelijke sterrenbos. Laatstgenoemde werd opgenomen in de wandelroute en geflankeerd door buxushagen. De landschappelijke elementen bevinden zich met name binnen de oorspronkelijke kasteelomgrachting, rondom het huis. De totale oppervlakte van het park beslaat ongeveer het 17de/18de-eeuwse park in Formele stijl, waarvan de hoofdstructuur met omgrachting, singels en sterrenbossen, nog goed herkenbaar is. Analyse hiervan is mogelijk aan de hand van kaarten en beschrijvingen (o.a. Koninklijk Huisarchief). Hierin wordt onder meer melding gemaakt van de Voorlaan, die aan de zijde van de Veurseweg (Heereweg) gemarkeerd werd door nog bestaande hekpijlers, en leidde naar de ophaalbrug voor het huis. Vanaf de ophaalbrug achter het huis liep de Achterlaan door tot aan het duin. Voor het huis was sprake van een formele tuinaanleg. Het oudste sterrenbos (Oude Bosch) komt reeds voor op een kaart uit 1610. De naam "De Kuffelaar" zou mogelijk betrekking hebben op het noordoostelijk daarvan gelegen bos met ganzepoot en uit ca. 1752-1766 stammen.

Omschrijving

De oorspronkelijke, door loofbomen (geriefhout) geflankeerde oprijlaan (Voorlaan, nu:Horstlaan) loopt vanaf de Veurseweg naar de brug voor het huis. Sinds ca. 1840 wordt deze doorsneden door de spoorlijn (N.B. anno 1997 is de doorkijk van het huis op de oprijlaan, ter hoogte van de spoorlijn met coniferen dichtgeplant.) Op de zuidwesthoek van de omgrachting begint de Achterlaan, die eindigt bij de op Eikenhorst gelegen dienstwoning langs de Rijksstraatweg. Het park bestaat in hoofdlijnen uit twee rechthoeken met een ten oosten van de spoorlijn gelegen door sloten omgrensd gedeelte. Het park stoot in het zuidwesten tegen de landerijen van Duivenvoorde met de Horst en Voordelaan, aan de noordwestzijde wordt het begrensd door de Schenkwatering, aan de noordoostzijde door een gedeelte van de 'Umfahrungsweg' en aan de oostzijde door een sloot nabij de spoorlijn. Het noordwestelijke grote rechthoekige gedeelte wordt gevormd door de restanten van een 17de-eeuws sterrenbos met centraal gelegen binnen een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

cirkelvormig wandelpad een ronde waterpartij. Een deel van het diagonaalsgewijs lopende padenpatroon is bewaard. Daarnaast was er ook een kruislings lopend padenpatroon. De bospartijen ten noordoosten en zuidwesten van het sterrenbos bestaan hoofdzakelijk uit hak- en geriefhout, elk met een rechthoekig wandelpad, voorzien van enkele eenvoudige (niet beschermenswaardige) bruggetjes. Deze beide bospartijen worden, evenals het sterrenbos, doorsneden door om waterhuishoudkundige redenen aangelegde kavelsloten.

Aan de zuidoostzijde bevindt zich een langgerekt rechthoekig omgracht terrein bestaande uit drie delen, waarin de opzet van een 17de/18de-eeuwse formele aanleg herkenbaar is. Centrale element is het omgrachte gedeelte van het oorspronkelijk kasteel, welke aan de noordwestzijde aansluit op de grote rechthoekige omgrachting. In de middenas van de Horstlaan ligt het huidige jachthuis dat met de voorgevel gericht is naar de Veurseweg. Het is toegankelijk via een eenvoudige brug aan de zuidoostzijde. Ten noordwesten van het jachthuis concentreert zich de tuinaanleg in Landschapsstijl. In de nabijheid ligt een gazon met aan de noordwest zijde een kleine ronde waterpartij en een gebogen padenpatroon, afgewisseld door diverse loofbomen, taxussen en rododendrons. Aan weerszijden van het voorplein staan monumentale solitaire rode beuken. Voor het huis loopt een dwarsas in noordoost-zuidwestelijke richting, die tevens de aangrenzende tuinen verbindt. Het noordoostelijke, vermoedelijk 18de-eeuwse omgrachte tuingedeelte wordt in tweeën gedeeld door de in de Umfahrungsweg opgenomen middenas, die deels nog zijn oorspronkelijke beplanting met buxussen heeft. Van het oorspronkelijke sterrenbos met samengesteld padenpatroon (o.a. ganzepoot), resteren onder meer twee langgerekte waterpartijen (grand canals) aan weerszijden van een sterrenpatroon, evenals een deel van de laanbeplanting. In de aan de zuidoost zijde gelegen tuin is binnen de vermoedelijk 17de-eeuwse restanten van een formele tuin in de 18de eeuw een kwekerij aangelegd. Aan de oude formele tuinaanleg herinnert een ronde waterpartij in de middenas. In het verlengde van de tuinmuur staat aan de zuidzijde het koetshuis.

Waardering

De historische park- en tuinaanleg van Ter Horst is van algemeen belang wegens zijn cultuur- en tuinhistorische waarde als zeer belangrijk onderdeel van een omvangrijk park in Landschapsstijl naar het ontwerp van C.E.A. Petzold, dat deel uitmaakt van de buitenplaats De Horsten. Hiervan is de parkaanleg in Landschapsstijl in hoofdlijnen goed bewaard gebleven met de voor het oeuvre van de tuinarchitect C.E.A. Petzold karakteristieke kenmerken. Typerend daarbij is de ruimtelijke opbouw met de sterke perspectiefwerking in de compositie van de onderdelen, het bijzondere kleurgebruik van de lobvormig aangelegde beplanting, de rondwandelingen, waterpartijen en de sterke visuele relatie tussen de parkaanleg en het kasteel. Doordat Petzold de oudere structuur heeft geïntegreerd in zijn parkaanleg is tevens de 17de- en 18de-eeuwse Formele en Vroeg-Landschappelijke aanleg met lanestructuren en waterpartijen in hoofdlijnen nog herkenbaar.

Als zodanig is de historische park- en tuinaanleg van Ter Horst van algemeen belang vanwege zijn cultuur- en tuinhistorische waarde als voorbeeld van een buitenplaats met een rijke geschiedenis die teruggaat tot de Middeleeuwen.

Het historische park Ter Horst neemt als onderdeel van de omvangrijke buitenplaats De Horsten, een belangrijke plaats in binnen het oeuvre van C.E.A. Petzold, die hier één totaalconcept in Landschapsstijl heeft weten te creëren met onder meer een 'Umfahrungsweg'. In dit opzicht is tevens sprake van zeldzaamheidswaarde.

De landschappelijke hoofdstructuur is vrij gaaf in hoofdvorm, wat betreft de waterpartijen, open ruimten en beplanting, evenals in relatie met de gebouwde objecten.

Het park is van landschappelijk en stedenbouwkundig belang als onderdeel van De Horsten, die op hun beurt weer deel uitmaken van

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

een omvangrijke landgoederenzone rondom Den Haag en zich uitstrekt aan weerszijden van de Rijksstraatweg tot aan de Veurseweg.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 525448

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82902/89

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			1124
Voorschoten	B			11583
Voorschoten	B			1125

*Omschrijving***

Inleiding

Ten zuiden van het hoofdgebouw staat een KOETSHUIS met ORANJERIE behorende bij de buitenplaats Ter Horst. Blijkens een gevel- en wapenstein is het bakstenen bijgebouw in 1701 gebouwd in opdracht van mr. Frederik Sluysken. De oranjerie is in 1767 gebouwd in opdracht van mr. Iman Cau, waarvoor waarschijnlijk de aangrenzende schuur is verkleind. Op een ontwerptekening van P. Post staat het bouwhuis zonder oranjerie afgebeeld.

Omschrijving

Het op een onregelmatig gevormde rechthoekige grondslag opgetrokken pand bestaat uit drie bouwlichamen, namelijk een koetshuis en een schuur onder twee met Oud-Hollandse pannen gedekte zadeldaken met zakgoot, en de later toegevoegde oranjerie onder een met Oud-Hollandse pannen gedekt schilddak. De symmetrisch ingedeelde voorgevel heeft centraal de omlijste toegangsdeur met het jaartal 'MDCCI' en daarboven een rijk gedecoreerde wapenstein met fronton en festoenen. In het dakschild een meerruits dakkapel. Aan weerszijden van de toegangsdeur is een deurpartij gevormd door twee gekoppelde dubbele deuren. In het muurwerk hierboven zijn oeuil-de-boeufs aangebracht, gevat in een natuurstenen omlijsting. In de zijgevel zijn bouwsporen zichtbaar, één vensteras met een vierruits venster, een luik met meerruits bovenlicht en een omlijste oeuil-de-boeuf. Het luik wordt geflankeerd door natuurstenen decoraties. In de zijgevel van de aangrenzende schuur een deur. De symmetrisch ingedeelde voorgevel van de oranjerie heeft vijf vensterassen met centraal de dubbele toegangsdeur met naar buiten draaiende bovenlichten waarin een kruisvormige roedenverdeling. Aan weerszijden hiervan grote achtruits vensters. Tegen de oostgevel staat een oude moerbeiboom.

Waardering

KOETSHUIS met ORANJERIE is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde als typologische gaaf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

voorbeeld van een 18de-eeuws koetshuis met oranjerie. Tevens heeft het bijgebouw ensemblewaarde door de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats, in bijzonder door de situering aan de het voorplein en als onderdeel van de 18de-eeuwse tuinaanleg.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Monumentnummer*: 525449

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82902/92

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Voorschoten		Voorschoten		Zuid-Holland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Horstlaan	6			2252 AL	Voorschoten		
Horstlaan	8			2252 AL	Voorschoten		
Horstlaan	10			2252 AL	Voorschoten		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel	
Voorschoten		B				11535	
Voorschoten		B				11536	
Voorschoten		B				11537	

Omschrijving**

Inleiding

Een blok van drie DIENSTWONINGEN is gesitueerd aan de noordoostzijde van een bassecour als tegenhanger van het tegenover gelegen koetshuis waarmee het een ensemble vormt met het ten noord-westen ervan gelegen jachthuis. Het in huidige vorm uit 1863 stammende jachthuis ligt in de middenas van het omgrachte deel van het voorplein en vervangt in oorsprong een Middeleeuws kasteel. Het in oorsprong uit het eind van de 17de- begin 18de eeuw daterende bijgebouw, heeft vermoedelijk in het begin een bedrijfsfunctie gehad. Dit blijkt onder meer uit de vorm van de kap en de relatief hoge borstwering met staafankers van verschillende lengte. Ca. 1914 heeft een functiewijziging plaatsgevonden, waarbij het pand is opgesplitst in drie dienstwoningen, waarbij onder meer de gevels zijn gepleisterd en venster- en deuropeningen zijn aangebracht. In de woningen is grotendeels de vroeg 20ste-eeuwse indeling, die onderling enigszins verschillend is, gehandhaafd.

Omschrijving

De éénlaagse bouwmassa met zolder op een rechthoekig grondvlak wordt gedekt door een vrij steil zadeldak met gesmoorde Hollandse pannen, waarvan de nokrichting in noordwestelijke-zuidoostelijke richting ligt. De gevels zijn gepleisterd, waarbij de voorgevel tevens is wit gesausd en voorzien van een zwart geschilderde plint. De bouwmassa is opgedeeld in drie wooneenheden, die

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

elk in langsrichting van links naar rechts herkenbaar zijn aan twee maal één venster en een deur en één deur met aan weerszijden een venster. De deuren zijn paneeldeuren met tweeruits bovenlichten. Aan de voorzijde bevinden zich vensters met middenstijl, voorzien van vierruits schuiframen en aan de achterzijde onder meer met 19de-eeuwse negenruits schuiframen. In de beide kopgevels bevinden zich op de begane grond en verdieping dubbele enkele en dubbel openslaande ramen met roedenverdeling. Aan de voorzijde bevinden zich twee en aan de achterzijde vier dakkapellen van verschillend formaat. Die aan de achterzijde vallen op doordat de dubbel openslaande drieruits ramen geflankeerd worden door zijlichten met roedenverdeling.

De indeling van de drie woningen verschillen onderling, maar zijn in hoofdlijnen nog oorspronkelijk. Nr. 6 heeft in het verlengde van de entree een trap naar de zolder. Van belang is onder meer de oorspronkelijke keuken.

Waardering

De woningen zijn van algemeen van belang vanwege hun cultuur- en architectuurhistorische waarde door de functionele en stilistische samenhang met de historische buitenplaats Ter Horst. De situering herinnert aan de historische plaats van dit bouwblok aan de bassecour, als pendant van het tegenovergelegen koetshuis. Het sober vormgegeven pand heeft een redelijk herkenbare bouwhistorisch waardevolle hoofdmassa en is vrij gaaf in materiaalgebruik. In hun huidige functie als dienstwoningen hebben de woningen een vrij gave en herkenbare plattegrondindeling en zijn vrij gaaf wat betreft materiaalgebruik.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525455

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82902/130

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Voorschoten Voorschoten Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Voorschoten Horstlaan by 3

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Apartement aanduiding Grondperceel
Voorschoten B 11737

Omschrijving**

Inleiding

TOEGANGSHEK uit ca. 1700, behorend bij de buitenplaats Ter Horst, markeerde oorspronkelijk de entree - de oprijlaan (Voorlaan, nu: Horstlaan) - van de buitenplaats langs de Veurseweg, nabij Horstlaan 2. In de jaren '70 van de 20ste eeuw is het toegangshek verplaatst naar de huidige plaats, waar een nieuwe entree is gecreëerd nabij Horstlaan 3. De wapenschilden komen ook voor op het uit 1701 stammende koetshuis dat mr. Frederik Sluysken liet bouwen, kort nadat het de buitenplaats op een veiling in 1700 had gekocht. Dit wapen werd ingevoerd na de herbouw van het kasteel in 1631. Als wapen van het Huis ter Horst, is het waarschijnlijk 'geleend' van de Rotterdamse familie Van der Horst, die verder geen relatie had met het buiten.

Omschrijving

Uit rode baksteen opgetrokken hekpijlers met natuurstenen dekplaten, elk bekroond door schilddragende leeuwen, die het wapenschild van het Huis ter Horst vasthouden. Onder het wapenschild in vergulde letters een Latijnse spreuk. Dubbele smeedijzeren spijlen hekwerk met speerpunten en decoratief krulwerk aan de bovenzijde.

Waardering

TOEGANGSHEK is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een toegangshek uit ca. 1700, die in oorsprong de entree van de buitenplaats aan de Horstlaan bij de Veurseweg markeerde. Het toegangshek heeft ensemblewaarde en is van belang vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de overige onderdelen van de buitenplaats.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Erfscheiding(D)

Functie

Toegangshek

Monumentnummer*: 525456

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82902/138

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Voorschoten Voorschoten Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Voorschoten Hoek Horstlaan/Veurseweg schuin tegenover Horstlaan 2

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Voorschoten B 10621

Omschrijving**

Inleiding

Midden-19de-eeuwse GRENSPAAL op de hoek van de Veurseweg en de Horstlaan, is gelegen aan het begin van de oprijlaan naar het koetshuis Ter Horst. Z.K.H. Prins Frederik, tweede zoon van Koning Willem I verwierf in de periode 1838-1846 diverse landgoederen in Voorschoten (Ter Horst) en Wassenaar (o.a. Raaphorst, Eikenhorst, De Paauw, Backershagen, Groot Haesebroek, Wildrust, De Drie Papegaaien). Om de begrenzing van zijn omvangrijke landgoed aan te geven liet hij op de hoeken van zijn bezit grenspalen plaatsen, ter afbakening van zijn jachtgebied, waarvan nog slechts enkele op hun oorspronkelijke plaats staan. Deze paal, die de zuidoosthoek van het grondgebied van de prins markeert, is de pendant van een exemplaar bij het Laantje van Wissen, op de noordoosthoek.

Omschrijving

Op vierkant grondvlak, bijna twee meter hoge hardstenen grenspaal met kapelletjes en geprofileerde afdekking en basement. Aan de ene zijde in bas-reliëf aangegeven 'HOEK', aan andere zijde de tekst 'Eigen jagt van Z.K.H. prins Frederik'.

Waardering

De 19de-eeuwse GRENSPAAL is van algemeen belang vanwege zijn cultuur- en architectuurhistorische waarde door de typologische en functionele, ruimtelijke samenhang met de buitenplaats Ter Horst. De paal heeft tevens historisch-geografische waarde als onderdeel van een groter ensemble van grenspalen, de 19de-eeuwse begrenzing van het landgoed De Horsten, gelegen binnen de gemeenten Voorschoten en Wassenaar.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kastelen, landhuizen en parken

Tuin, park en plantsoen

Monumentnummer*: 525457

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82902/118

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			11738

Omschrijving**

Inleiding

Midden-19de-eeuwse GRENSPAAL, nabij het toegangshek van de buitenplaats Ter Horst. Z..K.H. Prins Frederik, tweede zoon van Koning Willem I verwierf in de periode 1838-1846 diverse landgoederen in Voorschoten (Ter Horst) en Wassenaar (o.a. Raaphorst, Eikenhorst, De Paauw, Backershagen, Groot Haesebroek, Wildrust, De Drie Papegaaien). Om de begrenzing van zijn omvangrijke landgoed aan te geven liet hij op de hoeken van zijn bezit grenspalen plaatsen, ter afbakening van zijn jachtgebied. Slechts enkele staan nog op hun oorspronkelijke plaats. Deze paal stond waarschijnlijk in oorsprong meer in zuidoostelijke richting op de kruising van de Horst en Voordelaan en het Oude Veenpad.

Omschrijving

Op vierkant grondvlak, bijna twee meter hoge hardstenen grenspaal met kapelletjes en geprofileerde afdekking en basement. Aan de ene zijde in bas-reliëf aangegeven 'HOEK', aan andere zijde de tekst 'Eigen jagt van Z.K.H. prins Frederik'.

Waardering

De GRENSPAAL is van algemeen belang vanwege zijn cultuur- en architectuurhistorische waarde door de typologische en functionele, ruimtelijke samenhang met de buitenplaats Ter Horst. De paal heeft tevens historisch-geografische waarde als onderdeel van een groter ensemble van grenspalen, de 19de-eeuwse begrenzing van het landgoed De Horsten, gelegen binnen de gemeente Voorschoten en Wassenaar.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525458

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82902/126

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Voorschoten Voorschoten Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Voorschoten

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Voorschoten B 2806

Omschrijving**

Inleiding

Midden-19de-eeuwse GRENSPAAL, nabij de omgrachting van het jachthuis Ter Horst. Prins Frederik, tweede zoon van Koning Willem I verwierf in de periode 1838-1846 diverse landgoederen in Voorschoten (Ter Horst) en Wassenaar (o.a. Raaphorst, Eikenhorst, De Paauw, Backershagen, Groot Haesebroek, Wildrust, De Drie Papegaaien). Om de begrenzing van zijn omvangrijke landgoed aan te geven liet hij op de hoeken van zijn bezit grenspalen plaatsen, ter afbakening van zijn jachtgebied. Dit exemplaar staat niet op zijn oorspronkelijke plaats.

Omschrijving

Op vierkant grondvlak, bijna twee meter hoge hardstenen grenspaal met kapelletjes en geprofileerde afdekking en basement. Aan de ene zijde in bas-reliëf aangegeven 'HOEK', aan andere zijde de tekst 'Eigen jagt van Z.K.H. prins Frederik'.

Waardering

De GRENSPAAL is van algemeen belang vanwege zijn cultuur- en architectuurhistorische waarde door de typologische en functionele, ruimtelijke samenhang met de buitenplaats Ter Horst. De paal is tevens historisch-geografische waarde als onderdeel van groter ensemble van grenspalen, de 19de eeuwse begrenzing van het landgoed De Horsten, gelegen binnen de gemeenten Voorschoten en Wassenaar.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525459

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82903/29

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			7477
Voorschoten	B			11593
Voorschoten	B			11583
Voorschoten	B			11592

Omschrijving**

Inleiding

18de-eeuwse TUINMUUR met HEKPIJLERS en twee TOEGANGSHEKKEN maakt deel uit van de kwekerij ten zuidwesten van het jachthuis Ter Horst. De muur sluit aan op het uit 1701 stammend koetshuis, dat gebouwd is in opdracht van mr. Frederik Sluysken. In 1767 heeft mr. Iman Cau de naast gelegen oranjerie gebouwd en de tuinaanleg vergroot en onder meer een diergaarde aangelegd.

Omschrijving

Een door lisenen en deels ook steunberen gelede, rode bakstenen muur wordt gedekt door een ezelsrug, deels door zandstenen dekplaten, waaronder zich een sierrand met bloktandmotief bevindt. De muur bevindt zich aan de noordoostzijde van de kwekerij en grenst aan de zuidzijde aan de oranjerie. In verlengde van de achtergevel van de oranjerie loopt de tuinmuur in zuidelijke richting nog een stukje door en wordt onderbroken door een toegangshek, om vervolgens in oostelijke richting af te buigen. Halverwege, ter hoogte van de in noordoostelijk-zuidwestelijke richting lopende middenas van de formele tuinaanleg, bevindt zich een doorgang, gemarkeerd door twee iets boven de muur uitstekende pijlers. De met natuurstenen platen afgedekte pijlers worden gekroond door zandstenen pijnappelornamenten. Tussen de hekpijlers bevindt zich een smeedijzeren dubbel openslaand hekwerk met zijstukken. De onderzijde is uitgevoerd met een ruitpatroon, de bovenzijde met door speerpunten bekroonde spijlen. Het tweede toegangshek ten zuiden van de oranjerie is een dubbele houten toegangshek met smeedijzeren gehengwerk, afgedekt door een spiegelboog. Het vormt het kader waarbinnen een decoratief smeedijzeren spijlen hekwerk is geplaatst.

Waardering

De tuinmuur met hekpijlers en twee toegangshekken is van algemeen belang vanwege zijn architectuur- en cultuurhistorische waarde

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

als karakteristiek voorbeeld van een 18de-eeuwse tuinmuur met hekpijlers en twee toegangshekken, die deel uitmaakt van de formele tuinaanleg van de historische buitenplaats Ter Horst. De tuinmuur met hekpijlers heeft ensemblewaarde en is van belang vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met de overige complexonderdelen van de buitenplaats. Het complexonderdeel is vrij gaaf in hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Tuinmuur

Monumentnummer*: 525460

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82903/100

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Voorschoten	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			2806

*Omschrijving***

Inleiding

(WATER)POMP uit omstreeks 1700 in de traditie van de Late Barok staat temidden van een kleine geometrische tuin met buxushagen ten noordoosten van het jachthuis Ter Horst. Het wapenschild op de schacht is van mr. Frederik Sluysken, die in 1700 eigenaar werd van de buitenplaats.

Omschrijving

Op een basement met een rechthoekig grondvlak staat een zandstenen pomphuis, waarvan de schacht aan elke zijde een voorstelling heeft in haut-reliëf. De schacht wordt gedekt door een kussenblok, waarop een rijkelijk met guirlandes en vrucht- en bloemmotieven verlevendigde siervaas op een sokkel is geplaatst. De voorstelling van de schacht aan de zuidoostzijde bestaat uit een accoladeschild, omgeven door een met acanthusbladeren uitgevoerde cartouche. Van de vijf schildvelden van Frederik Sluysken is het middelste, het schildhart met het wapen van Huis ter Horst. Het wapenschild wordt bekroond door een helm met vizier met daarboven binnen een rechthoekig kader een zittende hond op een (ridderlijke ?) kroon. Aan de zuidoostzijde een reliëf met boven een guirlande een waterspuwende leeuw, voorzien van een loden kraan. Ervòðr ligt een smeedijzeren rooster, gevat in hardstenen omranding. Aan de noordwestzijde bevindt zich een smeedijzeren pompzwengel. Aan de noordoostzijde zijn een blanco ovaal schild, versierd met banderolle en een slinger met linten en strik.

Waardering

De WATERPOMP is architectuur- en cultuurhistorisch van algemeen belang als gaaf voorbeeld van een waterpomp uit ca. 1700 in de traditie van de Late Barok. De waterpomp is tuinhistorisch van belang als restant van de formele laat 17de-eeuwse/vroeg 18de-

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

eeuwse tuinaanleg. De waterpomp heeft ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met de overige complexonderdelen van de historische buitenplaats Ter Horst. De waterpomp met wapenschild van mr. Frederik Sluysken is van belang voor de geschiedenis van de buitenplaats, in het bijzonder voor de periode dat genoemde persoon eigenaar was.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 525461

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82903/112

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Voorschoten Voorschoten Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
BY Horstlaan 12, Voorschoten

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Voorschoten	B			11592
Voorschoten	B			10751

Omschrijving**

Inleiding

Vaste BRUG uit de tweede helft van de 19de eeuw is gelegen over het zuidoostelijke deel van de voormalige kasteelgracht, die vanaf de Horstlaan (Voorlaan) naar het voorplein van het jachthuis ter Horst leidt. In de literatuur wordt melding gemaakt van een ophaalbrug, maar op een afbeelding uit ca. 1650 is reeds sprake van een gemetselde boogbrug, die echter in de loop der tijd diverse malen is vernieuwd.

N.B. de landhoofden en het brugdek zijn vernieuwd in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Omschrijving

Vaste lichtgebogen brug met vernieuwd houten brugdek, rust op betonnen landhoofden. Aan weerseinden bevinden zich smeed/gietijzeren brugleuningen, die bestaan uit pijlers en liggers met decoratief gekrulde uiteinden.

Waardering

De brug is van algemeen belang vanwege de cultuur-, architectuur- en tuinhistorische waarde. Gesitueerd in de hoofdas tussen het jachthuis en de Horstlaan is deze 19de-eeuwse brug ruimtelijk en functioneel een typologisch belangrijk element in de tuinaanleg van de historische buitenplaats Ter Horst.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kastelen, landhuizen en parken

Tuin, park en plantsoen

Monumentnummer*: 525462

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82903/63

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			10749

Omschrijving**

Inleiding

De BRUG is gelegen over de brede singelgracht ten zuidwesten van het jachthuis Ter Horst, die een verbinding vormt tussen de Voor- en Achterlaan (nu: Horstlaan). De Neo/Classicistische vormgeving van de brugleuningen sluit aan bij vergelijkbare hekwerken op Beukenhorst en De Paauw, die eveneens kort na het midden van de 19de eeuw tot stand zijn gekomen onder leiding van de Duitse tuinarchitect C.E.A. Petzold, als onderdeel van de Umfahrungsweg. Vanaf de brug heeft men een goed uitzicht over de brede singelgracht, die een belangrijke hoofdas binnen de formele tuinaanleg vormt. Op de vier uiteinden van de brug staan vier (vernieuwde) betonnen schandpaaltjes.

N.B. het brugdek en de landhoofden zijn vernieuwd in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Omschrijving

Vaste licht gebogen brug met vernieuwd houten brugdek rust op betonnen landhoofden. Aan weerszijden van de brug bevinden zich smeedijzeren brugleuningen, bestaande uit pijlers met kruislings geplaatste staven, welke op het snijpunt verlevendigd zijn met gietijzeren rozetten. De uiteinden van de pijlers en staven hebben een decoratieve krulvormige beëindiging.

Waardering

Brug is van algemeen belang vanwege de cultuur-, architectuur- en tuinhistorische waarde als vrij gaaf voorbeeld van een midden 19de-eeuwse brug, die ruimtelijk en functioneel een belangrijk element vormt in de tuinaanleg van de historische buitenplaats Ter Horst, in het bijzonder als onderdeel van de door de Duitse tuinarchitect C.E.A. Petzold aangelegde Umfahrungsweg.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Brug(L)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525463

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 maart 2003
Kadaster deel/nr 82903/74

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Voorschoten Voorschoten Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Voorschoten

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Voorschoten B 2806

Omschrijving**

Inleiding

Twee vermoedelijk 17de- of vroeg 18de-eeuwse tuinornamenten staan aan weerszijden van de brug op het voorplein, die de middenas van het jachthuis Ter Horst, richting de Horstlaan markeert.

Omschrijving

Twee zandstenen tuinornamenten bestaan uit een sokkel waarop een relatief zware bolvormige decoratie is geplaatst.

Waardering

Twee tuinornamenten zijn van algemeen belang van de cultuur- en tuinhistorische waarde als typologische voorbeelden van 17de-, dan wel vroeg 18de-eeuwse tuinornamenten op de historische buitenplaats Ter Horst. Ze hebben ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met de overige complexonderdelen.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 525464

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 maart 2003
Kadaster deel/nr	82903/46

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Voorschoten	Voorschoten	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorschoten	B			3478

Omschrijving**

Inleiding

18de/19de-eeuws ZOMERHUIS, annex bakhuis, behorend bij een, buiten de bescherming vallende, boerderij bij de buitenplaats Ter Horst, die gelegen is langs de Achterlaan (Horstlaan), aan de rand van het oude sterrenbos.

Omschrijving

Het ten westen van de boerderij op rechthoekige grondslag opgetrokken vrijstaande pand is witgepleisterd met een zwarte plint en bestaat uit één bouwlaag onder een met rode Oud-Hollandse pannen gedekt wolfsdak met op de nok een gemetselde schoorsteen. In de voorgevel bevinden zich twee meerruits schuifvensters op de begane grond en één meerruits verdiepingvenster. In de rechter zijgevel twee toegangsdeuren met bovenlicht.

Waardering

Het ZOMERHUIS, annex bakhuis, is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een 18de/19de-eeuws zomerhuis met een sobere architectonische vormgeving. Het is van algemeen belang als karakteristiek en functioneel onderdeel van een buitenplaats en vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Bijgebouwen kastelen enz.	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument